

טקסט שכנוע – טיעון

מעובד מתוך: מילה טובה 1, מילה טובה 2, שרה ליפקין, מטח 2008.

יחידה 10 מתרכזת בטקסט השכנוע הטיעוני. (יש טקסטים נוספים השייכים לסוגת השכנוע – פרסומת, פתאם, סטיקר). לאחר ניתוח מאפייני הטקסט הטיעוני לומדים כיצד לכתוב טיעון, ואף כיצד להציג טיעון בצל-פה.

פעילות 1 – גילוי

המאמר "טיול כיתתי עם ווקמן?" עוסק בשאלה האם נכון לאפשר לתלמידים לטייל עם ווקמן (או עם נגן mp3 וכדומה) בטיול כיתתי.

- א. נסו לשער לפי הכותרת הראשית: מה מטרתו של המאמר?
- ב. קראו את המאמר עד סופו, וקבעו את מטרתו.
- ג. במה הכותבת מנסה לשכנע את הקוראים? מהו הטיעון המרכזי של המאמר? סמנו אותו בקטע.
- ד. באיזה משפט המאמר עובר מהצגת עובדות לשכנוע?

טיול כיתתי עם ווקמן? / תמי טל

לדעתי, אין לאפשר לצאת לטיול כיתתי עם ווקמן.

טענה זו מבוססת על כמה נימוקים. האחד, ווקמן הוא מכשיר, שעלול להינזק במהלך טיול. בטיול נמצאים בתנועה בטבע, והמסלול לעיתים קשה להליכה. הווקמן, מכשיר אלקטרוני עדין, אינו מתאים לתנאי שדה.

5 הנימוק השני הוא שהאזנה לווקמן גורמת לניתוק מהסביבה. מצב זה מנוגד למטרת הטיול, שהיא התקשרות לסביבה. כוונתי להאזנה לקולות הטבע, להתבוננות שקטה בנוף ולספיגת האווירה. הווקמן עלול לנטרל חוויה זו או לפגום בה, שכן התלמיד-המטייל מרוכז במוסיקה שהוא שומע ועסוק בה ובמכשיר המחובר לאוזניו.

10 נימוק שלישי וחשוב למדי, קשור לנימוק הקודם: בגלל הניתוק מהסביבה מתקשים המדריך והמורה לקבל את תשומת-לב התלמידים לצורך מתן הסברים. הללו יהיו שקועים במוסיקה שלהם, ולא יהיו מעוניינים להינתק ממנה, ואולי בכלל לא ישמעו כשיבקשו מהם להקשיב. מיותר לציין שהסברי המדריך חשובים ביותר להשגת המטרות הלימודיות של הטיול.

- 15 ולבסוף, וזהו הנימוק החשוב ביותר לדעתי, האזנה לווקמן עלולה למנוע יצירת קשרים חברתיים בין תלמידי הכיתה. אם כל ילד יאזין לווקמן שלו, הוא לא ישוחח עם חבריו, לא יחליף רשמים; הילדים לא יספרו בדיחות, לא ישירו... וכך לא ייווצרו ההווי החברתי והגיבוש, שמאפיינים טיול טוב. והרי גם הגיבוש החברתי הוא מטרה חשובה של הטיול.
- 20 הנה דוגמה שתוכיח את צדקת טענתי. בטיול האחרון של הכיתה, ב"יום הירוק", אחרי שהסתבר לתלמידים שלא ארשה להאזין לווקמן, שמתני לב שכולם שוחחו זה עם זה בערנות, שרו בקולי קולות בצוותא, ארגנו משחקי חברה – כך שנוצרה אווירה מיוחדת והרגשה של גיבוש. חוויה כזאת תישאר עמם גם אחרי הטיול. אלמלא האיסור על השימוש בווקמן, זה לא היה קורה.
- 25 לאור האמור, אני חוזרת וטוענת ששימוש בווקמן מיותר לחלוטין במהלך טיול כיתתי, ועלול רק לפגוע בחוויה ובמטרות הטיול.

מתוך: תמי טל (מורה), "טיול כיתתי עם ווקמן?", 2006

החיבור נכתב על-ידי המורה בעקבות טיול של תלמידי כיתה ח.

לומדים

מהו טקסט שכנוע?

טקסט שכנוע הוא טקסט שמטרתו העיקרית היא לשכנע אנשים לקבל את דעת הכותבים ולפעול בהתאם לכך, לדרבן לעשות מעשה.

איך משכנעים? – כדי לשכנע, הכותבים (או הדוברים) מציגים את **טענתם**. כדי להוכיח שטענתם צודקת, הכותבים מביאים **נימוקים**, **דוגמות**, **נתונים**, **עובדות**, **נתונים מספריים**, המוכיחים את הטענה, ובעזרתם הכותבים מנסים להסביר מדוע הם חושבים כך, ומדוע גם הקוראים צריכים לחשוב כך.

ברוב המקרים טקסט שכנוע בנוי **במבנה הטיעון**, משום כך טקסט שכנוע נקרא גם "טקסט טיעון" או "טקסט טיעוני".

לעתים, כדי להפתיע וכדי למשוך את לב הקוראים (או המאזינים), פותחים טקסט שכנוע בדוגמה, בשאלה או בנתונים, ורק אחר כך מציגים את הטענה.

ההבדל בין דעה לעובדה

בטקסט שכנוע יכולות להופיע **עובדות** וגם **דעות**, וחשוב להבחין ביניהן:

עובדות – אמירות, היגדים, קביעות שאין עליהם ויכוח, דברים הידועים כאמיתיים, ואשר ניתן להוכיח את אמיתותם. למשל: בתל-אביב יש בניינים, שגובהם יותר משלוש קומות – אמירה זאת היא עובדה שאפשר לראות אותה, ואפשר להוכיח אותה.

דעות – מה ש**חושבים** על עובדות, על רעיונות, או על דעות של אחרים. למשל: טוב שיש בתל-אביב בניינים גבוהים; הבניינים הגבוהים יפים; עדיף לגור בבניינים נמוכים ולא בגבוהים; חובה להפסיק את בנייתם של הבניינים הגבוהים. כל אלה הם דעות ולא עובדות, אף על פי שהן מתייחסות לעובדות. מושגים קרובים למילה **דעה** הם: טענה, עמדה, השקפה, השערה, הערכה, שיפוט, אמונה, ביקורת.

אמצעי שכנוע

כדי לשכנע את הקוראים, הכותבים משתמשים בדרכים הגיוניות, כגון: נימוקים, דוגמות, נתונים.

הכותבים משתמשים גם באמצעים לשוניים, "**אמצעים רטוריים**". בטקסט שכנוע נמצא, בדרך כלל, **פנייה ישירה** אל הנמען – **בשאלות רטוריות**, ובשימוש מרובה ב**גוף שני**, בהוראה, ציווי או פקודה, מה צריך או כדאי לעשות.

אמצעים לשוניים אחרים הם **חזרות**: חזרות על מילים, על משפטים או על חלקי משפטים. שימוש במילים **נרדפות ובניגודים**, שילוב של ציטוטים, פתגמים, כדי שהמסרים יהיו ברורים, וכן **במשפטים קצרים** – כדי להקל על הנמענים.

תרשים: הטיעון בסוגות

סוגות			
סיפור	טקסט מפעיל	טקסט שכנוע	טקסט מידע
סיפור עם משל	הוראות מתכון מדריך	טיעון מאמר עמדה פרסומת נאום מכתב תלונה	ערך אנציקלופדי ספר לימוד דיווח הרצאה מכתב מידע

איך כותבים טיעון?

כאשר מחווים דעה או מציגים עמדה, כדאי להשתמש במבנה הבא :

טענה - בתחילה מציגים את **הדעה, הטענה** : לדעתי, אני חושבת/ש... נראה לי ש..., צריך ל...,

ביסוס - בהמשך מבססים את הטענה בעזרת **נימוקים, סיבות**: משום ש... כיוון ש..., היות ש..., ורצוי להביא **דוגמות**: למשל, כגון, לדוגמה...

מסקנה - לבסוף מציגים את **המסקנות**: לכן, משום כך, המסקנה היא...

או את **ההמלצות** הנובעות מהטענה: רצוי ל..., אני מציע ש..., חשוב ש... מבנה זה הוא גם המבנה של **טיעון בעל-פה**.

טענה נגדית

כאשר כותבים טיעון ומבססים את הטענה, כדאי לחשוב על טענות נגדיות ועל התשובות להן. האזינו לטענות נגדיות, או חשבו: מה יאמר מישהו שחושב אחרת? איך תנמקו מדוע אין לקבל טענה זאת?

היגדים לטיעון

ביטויים אופייניים לטיעון:

דעה, טענה – לדעתי, אני חושבת/ש..., נראה ש..., מן הראוי ש..., צריך ל..., יש ל... / אין ל...

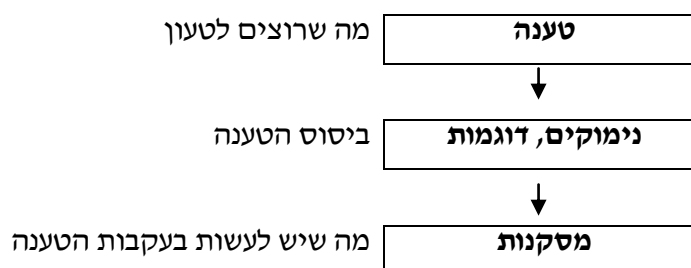
נימוקים, סיבות – משום ש..., כיוון ש..., היות ש...

דוגמות – למשל, כגון, לדוגמה: ...

מסקנות – לכן, משום כך, יוצא ש..., מכאן נובע, המסקנה היא, אם כן...

המלצות – רצוי ל..., אני מציע/ה ש..., חשוב ש..., ניתן לומר..., מן הראוי ל...

תרשים: מבנה הטיעון

טיפים – טיעון בכתב ובעל-פה

- כדי לשכנע (בכתב או בעל פה) מתאים להשתמש במבנה הטיעון.
תוכן ומבנה:
- **מבנה** – זכרו את מבנה הטיעון: טענה, ביסוס (נימוקים, דוגמות) ומסקנה. חשבו גם על **טענות נגדיות**.
- **אמצעים רטוריים** – השתמשו באמצעים רטוריים. בטיעון בע"פ מומלץ מאוד להשתמש ב**חזרות ובשאלות רטוריות**. הן מגבירות קשב, ערנות, עניין.
- **פתיחה וסיום** טובים מסייעים לטיעון מוצלח. כדאי לפתוח או לסיים בשאלה, בדוגמה, בציטוט, הממחישים את הרעיון. אפשר גם לסיים את הטיעון ברכיבי מבנה שונים, כמו: סיכום, משאלה.
- **התאמה לנמען** – כווננו את דבריכם אל הנמענים שלכם (למשל, תלמידי הכיתה). לשם כך, בררו: מה הידע שלהם על הנושא? מה חשוב להם? מה מעניין אותם? מה ישכנע אותם?

לשון

- **משלב** – בטיעון יש להקפיד על לשון תקינה וללא סלנג.
- **אורך המשפט** – בטיעון בע"פ יש להעדיף משפטים קצרים, משום שבהאזנה קשה לקלוט משפטים ארוכים.

מתרגלים

פעילות 2: קוראים טיעון

- התחלקו לקבוצות.
- קראו שוב את הטקסט "טיול כיתתי עם ווקמן?" ושוחחו על שאלות אלה:
- מה מטרת הכותבת?
 - מהי הטענה?
 - מה הם הנימוקים?
 - האם יש דוגמה?
 - איך נגמר הטיעון (שורות 25-26)?

בטיעון זה קל לגלות את החלקים, כי הכותבת מודיעה עליהם בביטויים מתאימים: לדעתך..., נימוק ראשון..., נימוק שני..., דוגמה..., לסיכום. במקרים רבים תצטרכו למצוא את הטענה, ואת הביסוס בכוחות עצמכם.

פעילות 3: אמצעי שכנוע

- הטקסט "טיול כיתתי עם ווקמן?" מעביר לקוראים את האכפתיות של הכותבת בנושא.
- א. אילו דרכים סגנוניות ולשוניות הכותבת נוקטת, כדי לשכנע את הקוראים בחשיבות העניין?
(חזרות, משפטים קצרים, פנייה לנוכחים, שאלה רטורית). הדגימו את הדרכים.
- ב. למילים רבות בטקסט הזה יש מטען רגשי שלילי. ציינו מילים אחדות כאלה. מה הכותבת מבקשת להשיג באמצעות מילים אלה?

פעילות 4: עובדה או דעה

- לפניכם משפטים מתוך הטקסט "טיול כיתתי עם ווקמן".
מה המשפטים מציינים – עובדה או דעה?
1. אין לאפשר לצאת לטיול כיתתי עם ווקמן. (שורה 1)
 2. ווקמן הוא מכשיר, שעלול להינזק במהלך טיול. (שורה 2)
 3. בטיול נמצאים בתנועה בטבע. (שורה 3)
 4. האזנה לווקמן גורמת לניתוק מהסביבה. (שורה 5)
 5. האזנה לווקמן עלולה למנוע יצירת קשרים חברתיים בין תלמידי הכיתה. (שורה 15)
 6. כולם שוחחו זה עם זה בערנות. (שורה 22)
 7. אלמלא האיסור על השימוש בווקמן, זה לא היה קורה. (שורה 24)

פעילות 5: ראשי פרקים לטיעון

- בעקבות הטיעון שקראתם – האם, לדעתכם, צריך לצאת לטיולים במסגרת בית ספר? האם חשוב לצאת לטיולים? האם תפקידו של בית-הספר לחנך לכך? מה מטרת הטיולים?
- א. כתבו את הטיעון שלכם בראשי פרקים.
- הטענה שלי:** צריך/לא צריך...
- הנימוק:** אני חושב/ת כך משום ש...
- דוגמות:**
- מסקנה:**
- ב. בקבוצות: הציגו בעל-פה את הנימוק שלכם. האזינו לדעות אחרות, ובדקו: אולי תוכלו להוסיף משהו לטיעון שלכם?
- ג. כתבו את הטיעון לפי ראשי הפרקים, בתוספת רעיונות מן הדיון.

פעילות 6: סטיקרים

- גם סטיקרים הם טקסט שכנוע (זעיר) אך אינם טיעון!
לפניכם אוסף של סטיקרים.

א. הסבירו את מטרתו של כל סטיקר. במה רוצים לשכנע? את מי?
ב. באילו דרכים (אמצעים רטוריים) מנסים לשכנע? סטיקר אחד יכול להכיל דרכים אחדות לשכנוע.

דוגמות: ניגוד, שאלות, פנייה לנמען, חרוזים, דו-משמעות, משחק לשון, סלנג.

ג. אילו סטיקרים נוספים אתם מכירים? כתבו אותם

- יש חיים בשוליים – אל תהרוס אותם!
- תנו לחיות לחיות
- אלימות – לא מרימים ידיים!
- אמנות או נמות
- זכור את יום השבת לקדשו
- ונהגת לרעך כמוך
- כל אם ובת מדליקות נרות שבת
- תהיה בן-אדם – בוא לתרום דם!

פעילות 7: כתיבת טיעון

- א. תכננו טיעון שלם בהיקף של 15 שורות בשאלה: **האם צריך לתת שיעורי בית בבית-הספר?**
- ב. היעזרו בהיגדים שלפניכם. בחרו עמדה (בעד או נגד), והרחיבו אותה. נמקו, הסבירו, הדגימו.
- ג. חשבו על **טענה נגדית**. איך תתווכחו איתה? איך תפריכו אותה?
- ד. כתבו את הטיעון.
- ה. בדקו את כתיבתכם – קישור, בהירות, כתיב, פיסוק.

היגדים בעד

- לדעתי, יש חשיבות לשיעורי בית, כי הם עוזרים לתרגל את החומר.
- שיעורי הבית עוזרים לזכור ולהבין את החומר.
- שיעורי הבית מרגילים לעבוד ברצינות.

היגדים נגד

- לדעתי, שיעורי הבית אינם מועילים, כי...
- שיעורי הבית מעיקים כי...
- בני נוער צריכים פנאי לבילוי ולמשחקים.
- אפשר להבין בלי להכין שיעורי בית.

פעילות 8: טיעון בכתב

אילו שמות צריך לתת לילדים בישראל – שמות מהמקורות או שמות חדשים? שמות עבריים או שמות לועזיים? שמות עבריים או השמות מארץ המוצא?

א. ערכו דיון בשאלות אלה בכיתה, וכתבו טיעון בעקבות הדיון. תוכלו להזכיר מנהגים בעדות/בארצות שונות.

ב. היעזרו במבנה הבא, כדי לכתוב את הטיעון:

- טענה:** לדעתי.../אני חושב/ת ש... - מה אני רוצה לומר?
נימוק: הנימוק שלי (מפני ש..., כי...) - מהי הסיבה שאני חושב/ת כך?
- ההסברים שלי - איך אסביר למי שאינם מבינים?
הדוגמות שלי (למשל, לדוגמה) - אילו דוגמות יבהירו?
מסקנה: לסיכום, לכן... - מה הן המסקנות/ההמלצות?

פעילות 9: טיעון בעל-פה

- א. הציגו את הטיעון שלכם בעל-פה לפני הכיתה או לפני הקבוצה.
ב. תלמידים אחרים ייתנו משוב מנומק לפי דף המשוב הבא. האזינו למשוב ותקנו בהתאם.

משוב לטיעון בעל-פה

- **תוכן ומבנה** – האם הטיעון שכנע? האם הרעיונות היו שייכים? האם היו: טענה, ביסוס ומסקנה? האם היה שימוש באמצעים רטוריים?
- **לשון** – האם הלשון הייתה תקינה וללא סלנג?
- **אופן דיבור** – האם ההגייה הייתה ברורה? האם טון הדיבור שכנע? האם היה קשר עין עם המאזינים? האם העמידה הייתה טבעית?

פעילות מסכמת 10

- לפניכם מאמר העוסק בצפייה בטלוויזיה מנקודת ראות ביקורתית.
- א. עבדו בזוגות. קראו את המאמר, ושימו לב למבנה שלו.
- ב. בררו תוך שיחה: על איזו תופעה מדובר? מה היא **הטענה**?
- ג. אילו **נימוקים** הכותבת מביאה כדי להצדיק את טענתה?
- ד. מהי **המסקנה** של הכותבת?
- ה. כתבו את עיקרי הדברים לפי המבנה.
- ו. **דווחו בעל-פה** בכיתה על עיקרי הדברים של הקטע. תוכלו להיעזר במה שכתבתם.

אל תיתנו להם טלוויזיה / בילי מוסקונה לרמן

ילדות היא תנועה, היא פנטזיה, היא דמיון

יש להפחית ככל האפשר את החשיפה של ילדים לטלוויזיה. הסיבה הראשונה והפשוטה לכך היא שילד צריך לחיות את החיים, ולא לשבת על כיסא ולהסתכל איך הם נראים ממוסגרים בתוך קופסה. ילדות היא תנועה, היא פנטזיה, היא דמיון. היא הזמן היחידי שבו החיים יכולים לזרום בתמימות, בתקווה, בלי שהעין חיצונית, ביקורתית ומפוכחת תתערב תפריע, תעצור ותסרס. ילדות היא לשחק שעות

בגרגרי חול, לעקוב בהתפעלות אחרי שרשרות ארוכות של נמלים, לבנות ארמונות, לפנטז על מלאכים ומכשפות, לדמיין ענקים וגמדים, לפחד ולרעוד, לבכות ולהשתולל משמחה – בלי שהמוח הרציונלי יתערב ויגיד שהכול נגמר בעוד שנייה, שהכול שטויות. 10

ומה קורה מול הטלוויזיה? הדמיון לא צריך יותר לפעול. הוא מיותר, הוא נמחק, הוא מת.

הסיפור שמוגש בתמונה וצבע, ורץ במהירות על המסך, מונע מהמוח את התהליך שבו המילה שנאמרת צריכה לבנות בראש תמונה. כל ילד והתמונה שלו. כל ילד והעולם הרב-גוני שלו, עולם המלא באופציות, צבעים, קולות, ריחות. עולם שבו מגרגר חול אפשר להתחיל לדמיין ארמון. ומכאן זזות הידיים, ומכאן מתחיל תכנון, ומכאן מתחילה היצירה. הטלוויזיה לא נותנת לכל זה לקרות. היא חותכת. הכל מוגש באריזה מוכנה, חד-ממדית, נטולת מאמץ ומעקרת. 15

הבילוי הממושך של הילדים מול הטלוויזיה הוא מתכון מצוין להפיכתם למבוגרים אפתיים, פסיביים, וקרוב לוודאי שגם שמנים. כי מה יש לעשות כאשר החיים מוגשים באריזה סינתטית, שטוחה ואחידה על רצף אינסופי שלא מצריך תנועה חוץ מלפתוח ולסגור את הפה? זה האיבר היחיד שעובד מול הטלוויזיה. 20

ועוד לא דיברנו על מה שמרצד על המסך. הפרסומות, למשל. פרסומות שמכוונות לאורח חיים צרכני, פרסומות שמייצרות תמונת עולם מעוותת, מעליבה, מקטינה. ועוד לא דיברנו על הזיפזופ מתחנה לתחנה, זיפזופ שמרגיל את הצופים להתרגל לתמונת עולם קטועה, עצבנית, מנוכרת, חסרת רגש, חום ואנושיות. עוד לא דיברנו על הדימויים השטוחים, שאחר כך ירכיבו שפה דלה ונלעגת. 25

לכן, גם אם זה מפחיד, יקר ומסוכן, שלחו את הילדים החוצה לחיות את החיים, אל תשאירו אותם בבית מול הטלוויזיה. 30

לפי: ביילי מוסקונה לרמן, "אל תיתנו להם טלוויזיה", מעריב nrg, 23.6.2003

תרשים המאמר

הטענה fe הכותבת מוצגת בצורה ברורה וחד-משמעית באמצעות הראיון.

מכאן הכותבת מציגה פנה אחר זה נימוקים שונים להצדקת טענתה, ולאסוף מציגה את המסקנה.

טענה: יש להפחית ככל האפשר את החשיפה של ילדים לטלוויזיה.
(שורה 1)

נימוק א: ילד צריך לחיות את החיים... (שורה 2)

נימוק ב: הסיפור על המסך מונע מהמוח את התהליך... (שורה 13)

נימוק ג: הביולוגי הממושך... הוא מתכון להפיכתם למבוגרים אפאתיים
(שורה 20)

נימוק ד: תמונת עולם מעוותת... (שורה 26)

נימוק ה: תמונת עולם קטועה, מנוכרת ושטחית. (שורה 28)

מסקנה: לכן... שלחו את הילדים החוצה. (שורה 31)

פעילות 11: על מה ולמי?

קראו שוב את המאמר "אל תיתנו להם טלוויזיה" וענו על השאלות.

- א. מי הוא, לדעתכם, קהל היעד (הנמענים) של הכותבת?
- ב. שימו לב לתאריך הפרסום של המאמר. האם הוא מסייע להבין מי הנמענים? איך?
- ג. מה מטרת הכותבת? במה היא רוצה לשכנע?
- ד. איך הכותבת קשורה לטענה המרכזית?

פעילות 12: אמצעי שכנוע

- המאמר "אל תיתנו להם טלוויזיה" מעביר אל הקוראים את האכפתיות של הכותבת בנושא.
- א. אילו דרכים סגנוניות ולשוניות הכותבת נוקטת כדי לשכנע את הקוראים בחשיבות העניין? (חזרות, משפטים קצרים, פנייה לנוכחים, שאלה רטורית, ריבוי תארים) הדגימו את הדרכים.
 - ב. למילים רבות בטקסט הזה יש מטען רגשי שלילי. הביאו דוגמות. מה הכותבת מבקשת להשיג באמצעות מילים אלה?

פעילות 13: קישוריות בטיעון

- המאמר מציג נימוקים ומסקנות.
- א. **סיבה/נימוק** – איזה ביטוי במאמר עוזר לגלות את הנימוק? סמנו אותו.

- ב. במאמר יש **נימוקים** נוספים שאינם מסומנים על-ידי ביטוי, ולכן יש למצואם בעזרת היגיון. האם החלוקה לפסקות עוזרת לגלות אותם?
- ג. **מסקנה** – איזה ביטוי מסגיר את המסקנה?
- ד. הטלוויזיה לא נותנת **לכל זה** לקרות. (שורה 18) – למה הכוונה הביטוי **לכל זה**?

פעילות 14: אוצר מילים

- א. לפניכם ביטויים ומטבעות לשון מתוך המאמר "אל תיתנו להם טלוויזיה". הסבירו במילים שלכם את הצירופים המודגשים. היעזרו **בהקשר** או **במילון**.
1. **עין חיצונית, ביקורתית ומפוכחת** (שורה 5) -
 2. **המוח הרציונלי יתערב** (שורה 9) -
 3. **עולם מלא באופציות** (שורה 15) -
 4. **אריזה נטולת מאמץ ומעקרת** (שורה 19) -
 5. **מבוגרים אפאתיים, פסיביים** (שורה 21) -
- ב. אילו מן המילים המודגשות שלמעלה הן **מילים לועזיות**?
1. מה משמעות המילה **רב-גוני** (שורה 15)? מהו היפוכה?
 2. מה משמעות המילה **חד-ממדית** (שורה 19)? מהו היפוכה?
- ד. **לפנטז** על מלאכים ומכשפות (שורה 8) -
- הסבירו את המילה **לפנטז**. היעזרו במשפחת המילים: **מפנטזים** על, **עולם של פנטזיה**. תוכלו גם להיעזר בהקשר (המשך השורה), המכיל מילים נרדפות.
- ה. **ועוד לא דיברנו על מה שמרצד על המסך**. (שורה 25)
- מה פירוש המילה **מרצד**?
- א. מתנועע בקופצניות ב. מופיע ג. נמצא תמיד ד. עובד מהר
- ו. הוסיפו את המילים ואת הביטויים החדשים **לפנקס המילים** שלכם.
- ז. **משלב** – המאמר מופיע באינטרנט. באינטרנט יש, לעתים קרובות, שילוב של לשון כתוב ולשון **מדוברת**. מצאו בשורות 10, 25 – ביטויים של לשון מדוברת.

פעילות 15: כתיבת טיעון

- האם אתם מסכימים לדברים שנאמרו במאמר "אל תיתנו להם טלוויזיה"? כתבו **טיעון** בן 2 פסקות, והביעו בו את דעתכם/עמדתכם בנושא זה. זכרו להעלות רעיונות, לארגנם ולכתוב טיוטה, ולבסוף – לערוך אותה.

פעילות 16: משפצים טיעון

- לפניכם חלק מחיבור שכתבה תלמידה. הקטע מכיל טענה וחלק מן הנימוקים שלה.

- א. מהי טענת הכותבת? האם הטענה ברורה? אם לא – נסחו אותה בצורה בהירה.
ב. מה הם נימוקיה של הכותבת?
ג. הוסיפו נימוקים לביסוס הטענה.
ד. הוסיפו לטיעון סיכום או מסקנות.

הסגידה ליופי

מתחילת המאה העשרים ועד היום נראה כי אנו סוגדים ליופי. בני נוער יפים זוכים ליחס מועדף בבית הספר, למבוגרים קל להתקבל למקומות עבודה, אנשים יפים מופיעים בטלוויזיה, ונשאלת השאלה, האם מצב זה הוגן? הם אנו מקפחים את אלה שלא נולדו יפים?

5 ניתן לטעון כי אלה השופטים על פי מראה חיצוני מתעלמים מן התכונות הפנימיות כמו אינטליגנציה, איכפתיות, כריזמה, נתינה ועוד... מתוך הרצון להיות "ממותגים" אנו מאמצים לעצמנו דרך אחת, וכך אנו מבטלים כל אפשרות לביטוי עצמי. אנו רוצים להיראות, להתלבש ולדבר כפי שעושה מגישת החדשות היפה מן הטלוויזיה, ושוכחים כי האישיות שלנו הרבה יותר חשובה מ"המותג" שאנו מבקשים "למכור". 10

רעות, תלמידת תיכון, 2007

פעילות 17: טיעון בכתב

- א. בחרו מרשימת הנושאים הבאה נושא אחד המעניין אתכם.

נושאים לטיעון – הצעות

- התמכרות לטלנובלה – היא בעיה.
 - הלבוש מייצג את האדם
 - תכניות ריאליטי הן פלישה לפרטיות, חשיפה למען פרסום.
 - שילוב טכנולוגיה (מחשב, טלפון נייד) בלמידה יוסיף לעניין בלימוד.
 - הצפייה בסרטים אלימים – יש להגביל את גיל הצופים.
 - ניקיון וסדר בבית, בבית הספר – גם הילדים אחראים.
 - ענישה גופנית – אינה דרך לחנך.
 - בני אדם מחויבים לעזור לזולת.
 - אמנות חשובה כמו מדע.
- ב. כתבו לעצמכם הערות מדוע בחרתם בנושא. בהמשך תוכלו להשתמש בהן.
ג. כדאי לנהל שיחה כדי להעלות רעיונות וכדי לשמוע דעות שונות.
ד. כתבו את הטענה שלכם, נמקו אותה, והביאו דוגמות להמחשה או נתונים שידועים לכם.
ה. כתבו את הטיעון וערכו אותו.

פעילות 18: כתיבת טיעון לפי פתגם

לפניכם 3 פתגמים מדברי חז"ל. כל פתגם הוא טענה.

- א. בחרו פתגם אחד, הסבירו אותו במילים שלכם, ונסחו אותו כטענה במילים שלכם.
- ב. בססו את הטענה. לביסוס הטענה תוכלו להביא דוגמות מהספרות, מהעיתונות, מההיסטוריה ומידע אישי.
- ג. תוכלו להעלות רעיונות ודוגמות בשיחה עם עמיתים (או בדרכים אחרות).

פתגמים:

1. יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך.
2. אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו.
3. איזהו גיבור? מי שעושה שונאו – אוהבו.

פעילות 19: טיעון בעל-פה

1. **טענה: אפליה מתקנת** – חשוב להקל על מעוטי יכולת ועל מעוטי השכלה, כדי לקדם אותם.
2. **טענה: האזנה למוזיקה** – האזנה לכל סוג של מוזיקה גורמת הנאה.
 - א. בחרו את אחת הטענות, וכתבו **טיעון** המוכיח אותה או סותר אותה. זכרו: טיעון צריך לכלול את הטענה, את ביסוס הטענה ואת המזקנות.
 - ב. הכינו **טיעון בעל-פה** לבני כיתתכם. הציגו את הטיעון שלכם, והביאו דוגמות מן החיים. תוכלו להיעזר גם באמצעי המחשה, כגון: קלטת המכילה מוזיקה מסוגים שונים.

פעילות 20: טענה וטענה נגדית

- האם במסגרת הלימודים יש להתייחס לאירועים פוליטיים אקטואליים?
- א. התייחסו לאירוע מעורר מחלוקת שהתרחש השבוע. דווחו עליו. חפשו באתר אינטרנט של חדשות אירוע אקטואלי/פוליטי שמתאים לרוח הדברים.
 - ב. האם, לדעתכם, המורים צריכים להביע עמדה בכיתה על סוגיות פוליטיות? חשבו על **טענה** וגם על **טענה נגדית**.
 - ג. עמדת המורים – אפשר גם לברר את עמדות המורים בנושא זה.
 - ד. נסחו טיעון אחד או שניים לכל עמדה. היעזרו בהיגדים הבאים:
מצד אחד ניתן לטעון כי..., זאת משום ש..., לדוגמה...
לעומת זאת, ניתן לטעון ש..., זאת משום ש..., לדוגמה...
ה. כתבו את הטיעון.
 - ו. בדקו את כתיבתכם: מבנה, קישוריות, כתיב, בהירות, ללא סלנג.

פעילות 21: ניבים בטיעון

- במשפטים הבאים שובצו **ניבים**, המתאימים לטיעון בעל-פה, וגם לדיון. כאשר אתם בונים טיעון תוכלו להעשיר את אוצר המילים שלכם בניבים.
- א. אתרו את הניב בכל משפט, וסמנו אותו.
- ב. אם אתם יודעים את פירוש הניב – כתבו אותו. אם לא – מצאו את הפירוש במחסן הפירושים.
- ג. תוכלו לשחק בזוגות – אחד או אחת יאמרו ניב ממחסן הניבים, ובני הזוג יאמרו את פירושו או ישלבו אותו במשפט.

משפטים

1. ההצעה שלפנינו היא הצעה רצינית, וכדאי שנתייחס אליה בכובד ראש.
2. המבקר אומר שזאת הצגה מעולה, והוא ממליץ עליה בכל פה.
3. ברצוני להודות לכל מי שעזר לי בכתיבת הספר, ובראש ובראשונה – למשפחתי.
4. רק לאחרונה הגיעו השבטים לעמק השווה, והמאבקים ביניהם פסקו.
5. היוגוסלבים קלעו שני "סלים" ברציפות, והם שהכריעו את הכף לטובתם.
6. אם הצנזורה החליטה שאסור לפרסם את הפרשה הזאת, סימן שיש דברים בָּגוּ.
7. טענות שחל שיפור במצב, אך לא דוברים ולא יער!
8. אתה טועה מכל וכול: שמי איננו מירי, ואינני גרה בחיפה.
9. הנושא שעמד על הפרק בשיעור חברה, היה בחירת ועד תלמידים חדש.
10. לבעיה של הפליטים יש פנים לכאן ולכאן.
11. הציעו לי שתי משרות מעניינות, ואני פוסחת על שתי הסעיפים.

מחסן ניבים:

1. בכובד ראש
2. בפה מלא
3. בראש ובראשונה
4. הגיע לעמק השווה
5. הכריע את הכף
6. יש דברים בגו
7. לא דובים ולא יער!
8. מכול וכול
9. עמד על הפרק
10. פנים לכאן ולכאן
11. פָּסַח על שתי הַסְּעִיפִים

מחסן פירושים:

- בפירוש, בלב שלם, בביטחון גמור, בוודאות
- יש בכך משהו, יש משהו מאחורי הדבר
- ראשית כול, בתחילה, קודם כול
- ברצינות
- שני צדדים לעניין
- היסס, פקפק, דילג מדעה לדעה
- הגיע להסכמה, התפשר
- הביא להכרעה, חרץ את גורל העניין
- לחלוטין, לגמרי
- לא נכון כלל, אין כל שמץ של אמת בדבר
- עמד לדיון, היה אקטואלי